

Відповідно, на думку О. Щолокової, у професійній підготовці вчителів мистецьких дисциплін можна виділити вагомий аспект фахової підготовки, як-от: стимуляція емоційного розвитку і художнього мислення, активізація творчого потенціалу через засвоєння різних видів художньої діяльності; створення умов для широкої базової освіти, що дозволяє досить швидко переключатися на суміжні галузі професійної діяльності; оволодіння системою поглядів, у відповідності з якими професійні знання спрямовуються на формування моральних якостей, особистісної культури, художньої свідомості [10]. На наш погляд, зазначені аспекти цілком можна взяти на озброєння стосовно професійного розвитку не лише майбутніх учителів, але й майбутніх магістрів музичного мистецтва як потенційних викладачів вищої школи.

Висновки. Таким чином, на підставі аналізу праць науковців-педагогів, які розглядали теоретичні проблеми мистецької педагогіки в цілому і музичної педагогіки зокрема можна зробити висновок, що зазначена галузь володіє необхідним потенціалом, у ній накопичений багатий теоретичний та практичний досвід щодо професійного розвитку фахівців вищої кваліфікації, якими є майбутні магістри музичного мистецтва. У якості перспективи подальших наукових розвідок можна вважати обґрунтування психолого-педагогічних механізмів професійного розвитку майбутніх магістрів музичного мистецтва, а також розробку обґрунтування специфічних методологічних підходів до здійснення професійного розвитку майбутніх магістрів музичного мистецтва у закладах вищої освіти.

Література

1. Гуральник Н.П. Історіографія категорії «музична педагогіка» [Електронний ресурс] / Н. П. Гуральник. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5620/1/Guralnyk.pdf>
2. Лихачёв Б. Педагогика. Курс лекцій: учеб. пособие / Б.Лихачёв. – М.: Прометей, Юрайт, 1998. – 316 с.
3. Михайличенко О.В. Основи загальної та музичної педагогіки: теорія та історія. – Навч. посібник для студентів музичних спеціальностей / О. В. Михайличенко. – Суми: Вид-во „Наука”, 2004. – 210 с.
4. Олексюк О.М. Музична педагогіка: Навчальний посібник / О. М. Олексюк. – К.: КНУКіМ, 2006. – 188 с.
5. Отич О.М. Педагогіка мистецтва: від історичної практики – до теоретичного осмислення. / О. М. Отич. / Рідна школа. – 2010. - №6. – С. 14-19.
6. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
7. Рибалка В. В. Психологія і педагогіка праці особистості: посібник / В. В. Рибалка. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 136 с.
8. Ростовський О. Я. Лекції з історії західноєвропейської музичної педагогіки : навч. посіб. / О. Я. Ростовський. – Ніжин, 2003. – 193 с. – С. 4 – 6.
9. Рудницька О.П. Педагогіка мистецтва: пошуки і перспективи / О.П. Рудницька // Професійна освіта: педагогіка і психологія: українсько-польський щорічник. – Київ; Ченстохова. – 2000. – Вип. II. – С. 233–245.
10. Щолокова О.П. Філософські засади мистецької освіти/ О.П. Щолокова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти : збірник / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. - Вип. 7 (12) : Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції "Гуманістичні орієнтири мистецької освіти", 22-24 квітня 2009 р.: до 175-річчя Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. - С. 9-13.

УДК [373.3.091.33:001.895]:7

А. Москалюк,
асистент кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

A. Moskaliuk
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ ХУДОЖНЬО- ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ

THE PEKULIARITIES OF THE TEACHING OF ARTISTIC-AESTHETIC CYCLE SUBJECTS IN ELEMENTARY SCHOOL ON AN INNOVATIVE BASIS

Анотація. У статті розкриваються основні фактори, що стримують інноваційну діяльність учителя та виявлено педагогічні умови підготовки учителів початкових класів до інноваційної педагогічної діяльності на предметах художньо-естетичного циклу.

Abstract. The article deals with the main factors that stimulate the teachers innovative activity. Pedagogical conditions of the training of the primary classes teachers to the innovative pedagogical activity on the basis of disciplines of the artistic-aesthetical series are revealed.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційні технології, педагогічна інноватика, предмети художньо-естетичного циклу.

Keywords : innovative activity, innovative technologies, pedagogical innovations, the disciplines of the artistic

Постановка проблеми. Готовність до інноваційної діяльності є внутрішньою силою, що формує інноваційну позицію педагога. Це складне інтегративне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості. Як один із важливих компонентів професійної готовності, вона є передумовою ефективної діяльності педагога, його максимальної самореалізації, розкриття творчого потенціалу [2, с.278].

Учитель є головною дійовою особою будь-яких перетворень у системі освіти, що вимагає підготовки освічених, мобільних, конструктивних людей, здатних до співпраці, міжкультурної взаємодії, до переорієнтації свідомості на гуманістичні цінності, що є характерними для творчої (інноваційної) педагогічної діяльності. В інноваційних освітніх перетвореннях високими є вимоги до рівня теоретичних знань і практичної підготовки вчителя. Він повинен уміти спрямовувати навчально-виховний процес на особистість вихованця, будувати свою професійну діяльність так, щоб кожний учень мав необмежені можливості для ефективного розвитку. А це актуалізує необхідність створення педагогічних систем, зорієнтованих на інноваційну діяльність.

Духовний розвиток особистості – одне з найважливіших завдань сучасної освіти, вирішенню якого в системі загальної середньої освіти мають сприяти предмети художньо-естетичного циклу. Зміст предметів художньо-естетичного циклу розкриває перед учнями розмаїття жанрів і стилів українського та світового мистецтва, своєрідність вітчизняної художньої культури в контексті світових культуротворчих процесів, особливості культурних регіонів світу, основи естетичних знань. Художня культура вивчається в школі як культурологічний курс і є важливим чинником формування духовного світу особистості, її художньо-естетичного розвитку. У сучасних умовах, коли школа формує новий тип особистості, саме особистість має стати метою, а не засобом історії. Цього можливо досягти тільки за умови, якщо людина стане цілісною, різносторонньою у своїх потребах і здібностях, поєднуючи ті напрями діяльності, що сформувалися в процесі розвитку культури і складають специфічне надбання людини [3]. Важливим завданням сучасної школи є формування свідомості учнів, їх світогляду. Тут акцентується увага на вихованні почуттів, а не на абстрактному мисленні, при скерованому впливі на здатність дитини осмислено переживати все, що її оточує в житті – природу, соціальні інститути, явища культури. Ще одним із важливих завдань є формування продуктивної уяви, творчої фантазії як здатності проектувати те, що має створюватись людиною.

Мистецтво – це відтворення людського життя в тих уявних, ілюзорних світах, які творить уява. Вони необхідні культурі для того, щоб люди жили в цих світах подібно до того, як вони живуть у житті – переживаючи все, що тут відбувається, і осмислюючи отриманий досвід, адже практичне життя обмежене в часі та просторі, і досвіду практичної реальності ще недостатньо для формування повноцінної людини. Однак можна прожити безліч людських життів у світах Гомера, Шекспіра, Рембрандта, Гойї та ін[3]. Ось чому без мистецтва неможливо сформувати духовне багатство людини. Отже, повноцінне викладання предметів художньо-естетичного циклу вкрай необхідне, оскільки метою їх стає цілісна людина, а не вузький фахівець. Кожен вид мистецтва відіграє у художньому вихованні особливу і незамінну роль.

Аналіз досліджень і публікацій. Нинішня система навчання й виховання не завжди здатна створити відповідні умови для всебічного розвитку особистості учня. Потрібні нові підходи, що сприятимуть не лише швидкому та ефективному засвоєнню наукових знань молодшими школярами, а й формуванню естетичної культури. Запровадження технологій навчання й виховання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах і психолого-педагогічних теоріях, здатне допомогти у вирішенні окреслених питань. Проблеми педагогічної інноватики постійно привертають увагу сучасних дослідників. Серед них К. Ангеловські, О. Арламов, І. Бех, М. Бургін, Ю. Гільбух, І. Дичківська, В. Журавльов, С. Поляков, М. Поташник, Г. Селевко, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та ін. Ними визначено та обґрунтовано основні методологічні й теоретичні положення інноваційної педагогічної діяльності. Разом з тим, значна кількість наявних сьогодні педагогічних технологій вимагає від педагога обізнаності з їх основами та вмінь щодо їх упровадження в навчально-виховний процес початкової школи, зокрема й під час вивчення предметів художньо-естетичного циклу.

У галузі мистецької освіти проблема впровадження інноваційних технологій у навчально-

виховний процес підготовки майбутніх учителів знайшла своє відображення у працях багатьох науковців. Так, ідеї цілісного пізнання мистецтва простежуються в дослідженнях методологічних проблем сучасного мистецтвознавства (Ю.Афанасьєв, В.Біблер, А.Зись, В.Михальов, Л.Столович); психології художнього сприйняття (Б.Ананьєв, Л.Виготський, О.Леонтєв, П.Якобсон); теорії формування художньої культури вчителя (Е.Абдуллін, Л.Рапацька, О.Рудницька, Г.Падалка, О.Щолокова). Учитель виступає головним суб'єктом інноваційної діяльності. Орієнтуючись в освітніх інноваціях, володіючи різними технологіями викладання свого предмету та застосовуючи їх у своїй роботі, вчитель, таким чином, самореалізується у професійній діяльності, набуває здатності до самостійного інноваційного пошуку.

У педагогічній літературі інноваційна діяльність розглядається у трьох аспектах: за етапами розвитку інноваційних процесів як розробка, освоєння й використання нововведень (Л. Даниленко, В. Кваша, О. Мойсєєв, О. Мойсєєва та ін.), вищій ступінь педагогічної творчості, педагогічного винахідництва, введення нового у педагогічну практику (І. Дичківська, О. Козлова, Н. Клокар та ін.), науково-практичне дослідження та інноваційний експеримент (Ю. Максимов, М. Меладзе та ін.) [1].

Різні аспекти проблем професійної підготовки вчителя знайшли відображення в історії педагогічної думки та набувають особливої актуальності й розробляються в багатьох напрямках на сучасному етапі. Проблеми підготовки учителів до проведення уроків художньо-естетичного циклу в початкових класах значну увагу приділено у працях багатьох українських і російських науковців (Н. Аніщенко, О. Апраксина, І. Гадалова, Л. Коваль, О. Олексюк, Г. Падалка, Е. Печерська, О. Ростовський, О. Рудницька, Г. Хусайнова та ін.). Проте, незважаючи на багатоаспектність проблеми професійної підготовки вчителя, існує реальна суперечність між законодавчою та науковою базами по-новому вирішувати проблеми сучасної освіти, оскільки цей процес гальмується в результаті недостатньої підготовки учителів до інноваційної діяльності.

Аналіз навчальної діяльності та педагогічної практики студентів засвідчує, що вони усвідомлюють необхідність упровадження нових елементів у роботу вчителя під час проведення уроків художньо-естетичного циклу, але слабо підготовлені до самореалізації у цій сфері. За даними експериментальних досліджень (О. Козлова, Н. Клокар, Л. Подимова та ін.), більшість учителів відчувають певні труднощі в упровадженні педагогічних інновацій [4]. Таким чином, дослідження проблеми викладання предметів художньо-естетичного циклу в початковій школі є актуальним і перспективним, що і зумовило вибір теми статті. Мета статті – дослідити фактори, що стримують інноваційну діяльність учителя та виявити педагогічні умови підготовки учителів початкових класів до інноваційної педагогічної діяльності на предметах художньо-естетичного циклу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фактором, що стримує інноваційну діяльність учителя під час проведення уроків художньо-естетичного циклу в початкових класах, є недосконалість методичної підготовки. Як правило, методична література рекомендує вчителю тільки один шлях вирішення проблеми. Більшість підручників і методичних посібників орієнтують студента на "ідеальні умови" здійснення педагогічної діяльності. Така орієнтація створює вже на першому, самостійно проведеному уроці, невпевненість, розчарування. Процес проходження педагогічної практики перетворюється в кращому випадку на копіювання діяльності вчителя і характеризується відсутністю власних творчих ідей і підходів.

Учителю початкових класів слід пам'ятати, що саме під час опанування мистецьких цінностей учні засвоюють певні знання і набувають різноманітних умінь і навичок. Водночас вони є лише засобом художнього розвитку, тобто становлення особистості як суб'єкта художньої діяльності, що передбачає розвиненість сенсорної та емоційно-почуттєвої сфер, образно-асоціативного мислення, загальних і спеціальних здібностей і якостей [6, с.39]. Слід зазначити, що загальна мистецька освіта – це підсистема шкільної освіти, яка гармонійно поєднує навчання, виховання та розвиток дітей і молоді засобами мистецтва, і яка покликана підготувати їх до активної участі в соціокультурному житті, до подальшої художньо-естетичної самоосвіти. Мистецька освіта є посередником між суспільно значущими культурними цінностями й особистісними цінностями людини та забезпечує набуття базових компетентностей (загально-культурних, художньо-пізнавальних, комунікативних тощо), формує прагнення і здатність до художньо-творчої самореалізації і духовного самовдосконалення протягом життя.

Важливими для оновлення мистецької освіти є філософські ідеї про пізнання як ціннісне ставлення людини до світу, про світоглядну свідомість як єдність світорозуміння, світосприйняття і світовідношення (М.Бахтін, В.Малахов). Особливості розвитку активності дитини в різних видах діяльності залежать, як стверджують психологи, від її ціннісних ставлень, самовизначення і самовираження за формулою «Я – у світі» (О.Кононко). З огляду на це розглядати навчання мистецтв відокремлено від художнього виховання учнів, спрямованого на формування ціннісних орієнтацій, вважається штучним, некоректним [6, с.36].

Концептуальною ідеєю розроблення змісту загальної мистецької освіти є цілісний художньо-естетичний розвиток особистості на основі взаємодії різних видів мистецтва та координації знань, умінь і уявлень, набуття яких необхідне для формування в свідомості учнів поліхудожнього та полікультурного образу світу. Згідно з державним стандартом предмети мистецтва мають утворювати єдиний наскрізний цикл, спрямований на всебічне неперервне опанування учнями художніми цінностями впродовж усього терміну навчання в школі.

Умови звичайної загальноосвітньої школи з мінімальним обсягом годин, що відводяться на дисципліни художньо-естетичного циклу, роблять необхідним пошук ефективних шляхів оновлення художньо-естетичних знань, уявлень, цінностей, досвіду учнів. Мистецька освіта в початковій школі обмежується такими традиційними предметами художньо-естетичного циклу, як «Музика» та «Образотворче мистецтво». У свідомості учнів створюється фрагментарна художня картина світу, дискретна модель культури, адже художній простір не обмежується тільки цими двома видами мистецтва. Зміст базових мистецьких предметів може бути узгодженим і поєднаним без особливих утрат для кожного з предметів, які стають основними компонентами інтегрованого курсу, збагаченого іншими компонентами – синтетичними мистецтвами.

Серед факторів, що стримують інноваційну діяльність, є сполучення інноваційних програм з існуючими навчальними планами та програмами, співіснування різних педагогічних концепцій, потреба в нових підручниках і програмах, новому типі вчителя-новатора тощо [5]. Інший аспект цієї проблеми пов'язаний з неготовністю вчителя переносити педагогічні технології з інших галузей або концепцій, які були розроблені в минулому. Часто вчитель здійснює механічне перенесення, що призводить до втрати смислу нововведення.

Суттєвою є також проблема зміни нововведення в період, коли стає очевидним його недоцільність. При цьому виникає необхідність змінити нововведення, передбачити нові варіанти його розвитку, що пов'язано зі сформованістю творчого мислення вчителя [8, с.5]. Одним із факторів, що стримують інноваційну діяльність учителя, є стереотипність його мислення, невпевненість у підході до нового, боязкість виявити свою некомпетентність в оцінці й упровадженні новації. Серед психологічних факторів можна виокремити відсутність у спеціаліста установки на нововведення, потреби у нових ідеях, у творчому перетворенні свого професійно-особистісного досвіду відповідно до змін, що відбуваються у суспільстві. Учителі-початківці не завжди належним чином обізнані щодо існуючих концепцій мистецької освіти, недостатньо усвідомлюють сутність тієї чи іншої новації у певній сфері, часто надають перевагу у своїй практиці “готовому зразку”, аніж самостійному творчому пошуку.

Система підготовки вчителя у ВНЗ часто недостатньо відповідає вимогам, що ставляться до інноваційної діяльності. Зокрема, процес навчання в педагогічних навчальних закладах спрямований на виховання певних якостей особистості. Наслідування зразків супроводжується стандартизацією особистості, втратою індивідуальності. Стандартизація вищої школи – це певною мірою процес “відтворення” однакових рис, що характеризують як сутність особистості, так і форми її виявлення за задалегідь поданим зразком. Відсутність гнучких навчальних планів, програм, підручників, навчальних посібників, реальної можливості вибору дисциплін для свого індивідуального розвитку позбавляє студента здатності до творчості, сприйняття і створення нового [8, с.6].

Визначені проблеми вищої школи безпосередньо пов'язані з необхідністю формування у майбутніх учителів початкових класів готовності до інноваційної діяльності на предметах художньо-естетичного циклу. Таку готовність розуміють як сукупність особистісних і професійних якостей спеціаліста, що забезпечують творче досягнення нововведень у сфері мистецької освіти, постановку нових цілей і смислів власної професійної діяльності, відмову від відомих штампів і стереотипів, створення власного індивідуально-особистісного стилю професійної діяльності.

В інноваційній діяльності вчитель має бути здатним до бачення проблем, самостійних суджень, оригінальності мислення, переносу знань, умінь у нові ситуації. Він повинен вміти концентрувати творчі зусилля, мати схильність до розумного ризику, сміливість, незалежність у судженнях, оптимізм, високий рівень самооцінки, потребу впроваджувати нове. Використання різноманітних видів інтеграції художніх знань учнів, починаючи з міжпредметних зв'язків, є досить відомою сферою педагогічної творчості для сучасного вчителя початкових класів, особливості професійної діяльності якого пов'язані з викладанням кількох різних предметів.

Висновки. Одним із шляхів реформування сучасної середньої освіти загалом і мистецької освіти зокрема є використання нових педагогічних технологій, спрямованих не тільки на засвоєння учнями знань і умінь, характерне для традиційного навчання, а й щонайперше - на всебічний особистісний розвиток учнів. Тенденція розвитку сучасної школи передбачає переведення процесу навчання на технологічний рівень, реалізацію індивідуальних траєкторій розвитку школярів. Джерела розвитку школи знаходяться в творчості вчителів, в їх інноваційній діяльності, яка знайшла

відображення в створенні шкіл нового типу, розробці та введенні елементів нового змісту освіти, нових освітніх технологій, у зміцненні зв'язків школи з наукою, зверненні до світового педагогічного досвіду.

Література

1. Демиденко Т.М. Підготовка майбутніх учителів трудового навчання до інноваційної педагогічної діяльності : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Луган. нац. пед. ун-т ім. Т.Шевченка / Т.М. Демиденко. – Луганськ, 2004. – 20 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Джола Д.М. Теорія і методика естетичного виховання школярів: Навч.-метод. Посібник /Джола Д.М., Щербо А.Б. . – К.:ІЗМН, 1998. – 392 с.
4. Клокар Н.І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України / Н.І. Клокар. – К., 1997. – 227 с.
5. Масол Л. Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій // Мистецтво та освіта. – 2001. – №1. – С.2-5.
6. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва в початковій школі: Посібник для вчителя /Л.М. Масол, О.В. Гайдамака, Е.В.Белкіна та ін.Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. – 256 с.
7. Рудницька О.П. Педагогіка : загальна та мистецька / О.П. Рудницька. – К. : ІЗМН, 2002. – 109 с.
8. Слостенин В.А., Подышова Л.С. Педагогіка : инновационная деятельность / В.А. Слостенин, Л.С. Подышова. -М. : ИЧП «Издательство Магистр», 1997. - 224 с.

УДК 373.2.015.31:7

Т. Накельська,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

T.Nakelska
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

МИСТЕЦЬКИЙ АСПЕКТ СУЧАСНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

THE ARTISTICAL ASPECT OF THE MODERN EDUCATION OF THE PRESCHOOL CHILDREN

Анотація. У статті розглянуті питання важливості використання мистецького напрямку у вихованні дітей дошкільного віку та їх навчання іноземної мови в умовах сьогодення.

Abstract. The article deals with the importance of using the artistic approach in bringing up the pre-school children and teaching them any foreign language nowadays.

Ключові слова: Любов до дітей, сучасна інтеграція країн, мистецький підхід.

Key words: Love to children, modern integration of countries, artistic way.

Постановка проблеми. В даний час з розвитком інформаційних технологій та веденням міжнародного бізнесу вивчення іноземної мови (особливо англійської) стає все більш актуальнішим. Бажаним був би системний підхід до освоєння іншої мови ще в дитячому садку. Першочергово, він має носити мистецький характер відповідно до віку дитини.

Аналіз останніх наукових публікацій. Дослідженню ігрових, музичних, образотворчих та театральних мистецтв для розвитку творчих здібностей дітей присвячені наукові розвідки багатьох наукових педагогів, серед них: Я. Корчак, А.Шевчук, Ян Амос Коменський, Є. Фльоріна, І. Виготський, Г. Григор'єва, Н.Ветлугіна, Р. Чумічева, Л. Карасір, Л.Шульга. Створено цінні праці та методичні рекомендації по вивченню англійської мови в дитячих садочках з використанням мистецького підходу провідними педагогами України: О.Старковою, С. Бакай, І. Задорожнюк, І.Куліковою, Т. Шкваріною. Хотілося б, щоб вихователі використовували ці доробки і більш активно були залучені до створення в своїх групах сприятливого іншомовного середовища кілька разів на тиждень.

Мета статті – розглянути описати важливі завдання, які має усвідомити і застосовувати у своїй роботі кожен вихователь, здійснюючи мистецький підхід до вивчення іноземної мови в дитячому садочку в період глибокої духовної кризи нашого суспільства.

Виклад основного матеріалу.